

ható munkaidő, s – ahogy mondják – zsugorodik körülöttünk a világ. A kapcsolat-tartás „új módszerei”, lehetőségei – feltehetőleg – előbb-utóbb lehetővé teszik, az említett anyagiak pedig szükségessé az áttérést az elektronikus megjelenésre.

...nem tudom, de azt nem mondhatom, hogy nem érdekel, hiszen rengeteg könyvtáros és könyvtár sorsáról tanúskodnak az e rövid tizenhét év alatt felgyűlt és itt-ott már megsárgult lapok.

Majdnem kimaradt még egy fontos érv: a fenntartó! A hálózat a könyvtárakat elérhetővé tette, fenntartó önkormányzataik azonban – hacsak nem lelkes könyvtárbajárók – e híradóval elérhetőek, s talán ez is nyom a latba... talán. S persze az is fontos, hogy honlapunkon, blogunkon, elektronikus hírlevelünkön e nyomtatott kiadvánnyal is elérjük megyei könyvtársainkat, a „szakmát”. Hallanak rólunk, hallathatunk magunkról.

Hogy a *Kaptárban* mi jelent meg eddig, azt mindenki elolvashatja digitális hírlaptárunkban (*hirlaptar.vfmk.hu*), ha van türelme kivárni, míg letöltődnek a kereshető pdf-ben publikált lapszámok.

Hogy mi maradt ki belőle, annak egyedül talán Gerő Gyula a megmondhatója...

Takáts Béla

A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár újjáépítése

A régi-új épület

Nagyszerű dolog, hogy a Könyvtári Intézetnek már működik a könyvtárépítést és berendezést segítő tanácsadó szolgálata. 1995-ben amikor a megyei könyvtárak építése és újjáépítése a '70-es évek után újra megkezdődött, még nem volt ilyen profi szolgáltatás. 1968-ban, amikor a Nyíregyházi Megyei Könyvtár terveit Paulinyi Zoltán, a Nyírterv mérnöke készítette, a KMK könyvtárépítészeti tanácsadó szolgálatát Urbán László jelentette, mint tudjuk, meglehetősen hatékonysággal. Könyvtárunk régi épületét 1975 októberében vették birtokba az olvasók. Erről méltányoló írást olvashatunk Gerő Gyula tollából a Könyvtáros 1976. évi 1. számában. Mint onnan is megtudhatjuk, akkor Nyíregyháza lakossága 71 000 fő volt, „...*az előrejelzés 1980-ra 75 000 lakost jósolt, ezzel szemben a város lakossága 1976-ban elérte a 90 ezres lélekszámot.*” (Rába Tamás–Futaky László: Az új Megyei Könyvtár. = Szabolcs-Szatmár Megyei Könyvtári Híradó, 1976. 1–2. sz.) Az épület olvasó- és dokumentumbefogadó képessége ennek megfelelően 75 ezer lakos kiszolgálására lett méretezve: a szabadpolcos kölcsönző és olvasótermi térben 52 ezer, a raktárakban 160 ezer kötet befogadására alkalmas polcfelületet terveztek. Idővel ezt toldozgattuk, hogy elférjen a közel 380 ezer kötetnyi könyv.

Fenntartónk, Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata először 2001-ben nyújtott be címzett állami támogatásra pályázatot a könyvtár újjáépítésére. Két

sikertelen pályázat után 2003-ban végre a szakminisztérium első helyre sorolta pályázatunkat. A kormány nem változtatott, így terjesztette a parlament elé, amelyet városi és megyei képviselőink erős támogatásával a parlament megszavazott.

Az új épület tervezésének idején (2002-ben) 31 általános iskola 21 középfokú oktatási intézmény és 4 felsőoktatási intézmény működött a városban, és az állandó lakosokon kívül 6-7 ezer vidéki középiskolás és közel ennyi főiskolai hallgató tanult. A Nyíregyházi Főiskola megindult fejlesztése következtében ez a létszám megtöbbszöröződött. Jelenleg több mint 12 000 hallgatója van főiskolánk. Tervezéskor ezek a számok irányadóak voltak, mivel az 1995–2001 közötti adatok alapján olvasóink 54 százaléka valamilyen továbbképzésben vett részt, és ez okból használta a könyvtárat.

Az új-új épülettel elérendő célok

Az átépítés és bővítés szükségességét pályázatunkban azzal indokoltuk, hogy a könyvtár rekonstrukciója lehetőséget ad az épület szolgáltatási tereinek korszerűsítésére, valamint a raktári kapacitás növelésére. A tervezett bővítéssel pedig egyrészt a már létező szolgáltatások minőségi fejlesztésére, másrészt a nyilvános könyvtári közintézményi funkciók bővítésére, korszerűsítésére nyílik mód.

Az első tervpályázat beadásakor, 2000-ben könyvtárunk hármass feladatot látott el:

- egyrészt mint családi kölcsönkönyvtár a szabadidős tevékenységet, a kedvtelést szolgálta, gyors kiszolgálást biztosítva az olvasóknak;
- másrészt a tájékozódás, ismeretszerzés színtere, a kutatás, tanulás bázisintézménye volt;
- továbbá már új funkcióként virtuális könyvtár, az „információvadászat”, információszerzés színtere.

Az 1975-ben, az akkori igényeknek megfelelően egyterest épült könyvtárat 1993-tól kezdve, évente kis lépésenként, saját erőből alakították át, hogy legalább részben megfeleljen a hármass feladatnak. A szomszédságban lévő Váci Mihály Művelődési Központ megépülése után, már a '80-as években megkérdőjeleződött a földszinti színházterem funkciója. A zajjal járó kölcsönző, könyvkiválasztó teret színháztermünk megszüntetésével, a válaszfalak elbontásával alakították ki. Ez a könyvkiválasztó, kölcsönző tér a beruházás megvalósításával tovább bővült. A teljes befejezéséhez át kellett alakítani a földszint fűtési és világítási rendszerét is. Az olvasókat szolgáló, de szintúgy némi zajjal járó informatikai, telekommunikációs eszközpark elhelyezésére korábban az I. emeleti olvasóteremben nyílt lehetőség, így azonban a virtuális könyvtári funkció némileg zavarta az elmélyülten kutató vagy tanuló látogatókat. Részben ebből az okból korlátozni kényszerültünk a rendelkezésre álló multimédia eszközök gyarapítását és használatát is. A bővítés megvalósításával méltó helyet kapott a megyei helyismereti gyűjtemény, és erre a szintre került az állománygyarapítás, feldolgozás munkaterülete is.

A funkciók növelésére az épület bővítése és a tetőtér beépítése nyújtott lehetőséget. „...azzal, hogy a homlokzat mögötti téglalapon hely maradt egy tartálékszintnek, ami később mintegy „emeletrépitéssel” újabb 600-700 m²-rel megnö-

velheti az olvasószolgálati részeket és szabályos mértani idommá formálhatja az épületet”, idézi Zselinszky Lászlóné Gerő Gyula korábban említett cikkéből. (Zselinszky Lászlóné: Megőrizve megújulni = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2006. 2. sz.) Nos, a jelen építészeti eredmény minden eddigi képzeletet felülmúlt. Ám a jövő diktálta viharos fejlődés megenged egy újabb jövendölést, miszerint; „A hagyományos könyvtérépítés ... azért rendkívül érdekes műfaj, mert befejezhetetlen alkotás: az állomány gyarapodása megállíthatatlan. Balázs Tibor invenciózus bővítése most kellemes összhangot mutat, nehéz elképzelni, hogy akár 15-20 év múlva megint hozzá kell nyúlni az épülethez. Nem sejthetjük, hogy akkor mégis mi lesz a megoldás: lehet-e tovább bővíteni a most megszületettet, vagy radikálisan új megoldásokra lesz-e szükség?” (Élet és Irodalom, 2005. december 2.) A funkcionális bővülést nekünk az 1975-ben „befejezetlen” tartalékszint biztosította.

A virtuális könyvtár fogalma lassan beépül tudatunkba és nyelvhasználatunkba. Éppen így az életre szóló tanulás fogalma is. A tanulásban egyre nagyobb teret kap a távoktatás módszere és formája. A könyvtáraknak fel kell készülni erre a kihívásra is. A virtuális könyvtár és távoktatás egyaránt korszerű távadatátviteli lehetőségekre épít, ez jelenti a szolgáltatás technológiai–technikai közegét. Ezért kézenfekvő volt, hogy e két funkció építészeti, technikai és szolgáltatási feltételrendszerének megteremtését együtt kezeljük. A tetőtér beépítésével ennek a feladatnak eleget tudunk tenni, ezáltal megfelelni az információs társadalom könyvtárral szemben támasztott igényeinek. A beépített tetőtér egyik funkciója médiatár és távoktatási központ lett.

Adataink szerint a 14 éven aluli gyermekolvasók száma napjainkra csökkent. Ez nem csak nyíregyházi vagy megyei, de országos, sőt európai tendencia. Anélkül, hogy e jelenség összetett okait elemeznénk, megállapítható: a könyvtáraknak törekedni kell arra, hogy a gyermekeket a lehető legkorábban rászoktassuk a könyvtár használatára. Több fejlett európai ország nyilvános könyvtárában játékönyvtárak alakulnak. Magyarországon is megjelentek hasonló kezdeményezések önálló intézményként, de könyvtáron belül is, például a veszprémi megyei könyvtárban. E kezdeményezések kettős célt szolgálnak: egyrészt felkeltik az igényt a könyvtár használatára, másrészt aktív részesévé válnak a gyermekek nevelésének, „semleges terepet” biztosítva kommunikációs készségük, közösségi kapcsolataik és kooperációs készségük kibontakozásához.

A beépített tetőtér másik rendeltetése ezért a játéktár volt, a következő funkciókkal

- játékkölcsönzés,
- játszóház,
- játék- és nevelési szaktanácsadás,
- játékiállító és bemutatóterem, mely funkciók módszertani, majd játékkerápiás feladatokkal bővültek.

Lobbizás és tárgyalás a célok megvalósítása érdekében

1992 októberében neveztek ki megyei könyvtárigazgatónak; előtte a Debreceni Agrártudományi Egyetem Könyvtárának voltam igazgatója, ezt 1990–1991-ben szintén átépítettük. Így Nyíregyházán nem okoztam meglepetést azzal, hogy 2000-ig

több belső átalakítást végeztünk. Kinevezésem után egy évvel, 1993-ban az igazgatóság felköltözött a II. emeletre, kivettünk néhány falat, így 150 négyzetméterrel megnöveltük a szolgáltatási teret. Az épület földszintjén eredetileg egy közel 200 négyzetméteres színházterem volt, és itt volt a könyvkötészet is, az első emeleten egy térben volt az olvasóterem és a kölcsönzés. 1997-ben a könyvkötészet alagsorba költöztetésével és a színházterem falainak kivételével közel 400 négyzetméteres kölcsönzőteret alakítottunk ki, és az olvasóteremből a földszintre költöztettünk több mint hatvanezer kötetnyi szabadpolcos, kölcsönözhető állományt. Az átalakítások költségeit a könyvtár bevételei fedezték, fenntartónktól költségvetési pótelőirányzatot nem kértünk, az állományok költöztetését, átrendezését a könyvtárosok végezték. Az átalakítások során az elektromos hálózatot is korszerűsítettük ugyan, de amikor bevezettük az integrált könyvtári rendszer használatát, és a házban található számítógépek száma elérte a 40-et... 1998-tól már nem lehetett tovább terhelni a hálózatot, semmilyen informatikai fejlesztést nem tudtunk folytatni. Ez a több éves, saját erőből végzett átalakítás jelentette lobbizásunk alapját, amely meggyőzte a város és a megye vezetését, hogy szükséges az épület bővítése és korszerűsítése.

2000 tavaszán a városi önkormányzat úgy döntött, hogy megkezdi a könyvtár átalakítását, és ehhez a központi költségvetésből címzett támogatásra pályázik. A pályázathoz szükséges 10 százalékos önerőt a város és a megye közösen állta, amelyet mindkét képviselő testület egyhangúlag megszavazott. Az épület átalakítására tervpályázatot írt ki a városi önkormányzat, erre öt építész-tervező készített tervet. A tervezéshez a könyvtár 18 oldalban megfogalmazta szakmai elvárásait. Az országos és helyi szakemberekből álló zsűri 2000 novemberében, Balázs Tibor tervezőmérnök munkáját minősítette a legmegfelelőbbnek. Ő kapott megbízást az engedélyeztetési terv elkészítésére. A 2001. évi címzett támogatás elnyeréséhez ezt a tervet és a megvalósíthatósági tanulmányt nyújtotta be az önkormányzat. Két sikertelen pályázat után 2003-ban a szakminisztérium első helyre sorolta pályázatunkat. A kormány így terjesztette a parlament elé pályázatunkat, amelyet városi és megyei képviselőink erős támogatásával T. Ház megszavazott.

Helyszín kiválasztása, becsült költségek

A helyszín adott volt. Bár 2000-ben felmerült, hogy a tér másik oldalán álló régi mozi helyén egy teljesen új könyvtárat építsünk, de 2002-ben ezt a tervet eladta az önkormányzat; napjainkra üzletsor és lakások épültek helyette.

2000-ben 1 milliárd 179 millió 350 ezer forint építési költséggel számoltunk, nyertes pályázatunkban 1 444 625 000 Ft-tal terveztünk. Az építkezésről helyi szinten a hivatalos döntés lényegében már 2000-ben megtörtént, annak tartalmán nem módosított a közgyűlés. 2003-ban a pénzfelhasználás ütemezését aktualizáltuk, döntés született arról, hogy külső bonyolítót bíz meg az önkormányzat az építkezés irányításával, valamint a kivitelező kiválasztására nyilvános közbeszerzési eljárás keretében kerül sor. Az építkezést 2004. és 2005. évi pénzfelhasználással terveztük, illetve az utolsó részösszeg – a vállalási összeg 10 százaléka – kifizetésére az éves garanciális javítások teljesítése után, 2006 decemberében került sor.

Építészeti tervezés

A kivitelezési tervek 2003 novemberére elkészültek. A felelős építész–tervező folyamatosan egyeztetett az üzemeltető könyvtárral, egyetértésünk nélkül nem véglegesített semmilyen részletet. Egyeztetés történt a gépészet, a külső közmű-ellátás és a közúti kapcsolatok, az elektromos hálózat, a belső–külső kommunikációs rendszer, az informatikai rendszer eszközei, hardverelemei, a térburkolás és minden más részlet tekintetében. A készülő terveket folyamatosan ismerttettem a könyvtár munkatársaival, ők elsősorban a szolgáltatási terek, munkaszobák kialakításáról és a bútorzatáról mondtak véleményt. A pályázaton benyújtott engedélyezési tervtől lényeges eltérés nem történt, ezért viszonylag gyorsan elkészültek az épület kivitelezési tervei.

Az előzetes döntésnek megfelelően a megrendelő önkormányzat a NYÍRBER Beruházási Kft.-t bízta meg a kivitelezéssel, azzal a kitételrel, hogy termv módosítási vagy pénzügyi döntést csak az önkormányzat építkezésért felelős képviselőjének, a könyvtár igazgatójának, valamint a felelős tervezőnek mint építésvezetőnek a jóváhagyásával hozhat.

Az épületet 2003 novemberéig kellett elhagyni és építési területté kellett nyilvánítani, mivel a kivitelezésre pályázó cégek helyszíni bejárást végeztek november 14-én. A könyvtár átmenetileg két telephelyre költözött. A felnőtt szolgálat mintegy 85 ezer kötettel a főiskola 1500 négyzetméteres kerengőjében, a gyermekrészleg – közel 200 négyzetméteres – önkormányzati tulajdonban lévő helyiségben folytatta némileg redukált szolgáltatását.

A kivitelezőkkel megállapodtunk, hogy a könyvtár alagsorában lévő tömörraktárból nem költözünk ki. Ott – lefóliázva – állványokon marad 180 ezer kötet könyv és bekötött folyóirat. A tervek szerint a raktárban nem történt átépítés, pusztán a világítótestek cseréje és festés. 2004. február végéig lehetett pályázni a kivitelezési felhívásra, amelyre 14 építő vállalat jelentkezett. Az előre meghatározott értékelési technika szerint – legkedvezőbb ajánlata alapján – a budapesti „KIPSZER Fővállalkozási és Tervező Rt.” kapta meg a kivitelezési megbízást, mint fővállalkozó minden más alvállalkozóval ő kötött szerződést és irányította a munkát.

Megvalósítás

(építkezés, belső építészet, bútorzat, könyvtári technológia)

2004 márciusában megkezdődött az épület bontása. A belső szerelvények, gépészet, fűtés bontásával kezdtek, és májusban már alapozták az újonnan épülő bővítményt, amely szintenként 240 négyzetméter területnövekedést jelentett.

Az új rész tartófalainak felhúzása után elbontották a régi II. emeleti födémet, felépítették a III. emeletet, és felrakták az új födémet. Azért készítették el gyorsan a tetőt, mert a tömör pinceraktárunkban maradt könyveket meg akarták óvni a beázástól, de olyan esőzés volt, hogy elkezdtek szivárogni a még félig száradt födémelek. A kivitelező úgy látta jónak, hogy az ott lévő mintegy 180 ezer kötetet is költöztessük ki, és az építkezés befejezéséig máshol tároljuk. Így – „menet közben” – 2004. október végén a kivitelező segítségével kiszállítottuk a maradék

állományt egy használaton kívüli, átalakításra váró honvédségi laktanyába. A fuvar és a rakodók költségeit a kivitelező állta, a be- és kicsomagolást a könyvtárosok végezték.

Az építményfelelős főművezető megérzése és javaslata kétszeresen hasznos volt, a víz és a tűz ellen is megvédte állományunkat. 2005. január 26-án az alagsorban hegesztettek, melynek következtében a már kész klímaberendezés szellőzőjének belső szigetelése lángra kapott. Ez a tűz óriási pusztítást végezhetett volna, ha ott marad a raktárban a 180 ezer kötet.

2005 májusában megtörtént a könyvtár műszaki átadása, júniusban kellett volna leszállítani a bútorokat és berendezéseket. A bútorzat tervezése az építkezéssel párhuzamosan történt. A tervezést folyamatában követték a könyvtárosok, a tervezők igyekeztek minden javaslatot figyelembe venni. A színek harmóniájának megteremtésében nagy szerepe volt a kolléganőknek. A bútorzat gyártására és beszerelésére, valamint a szakmai technológia beszerzése külön közbeszerzési eljárás keretében történt. A májusban bemutatott mintadarabok nem feleltek meg a műszaki igényeknek, ezért új eljárást kellett kezdeményezni. Az új közbeszerzési eljárás több mint két hónappal késleltette volna a nyitást, amelyet a bútorozás és a visszaköltözés új ütemezésével sikerült áthidalni. A bútorok gyártását, leszállítását és szerelését végül egy konzorcium nyerte el – amelyet a SANDRA-FORM Bútoripari Kft. vezetésével három cég e feladatra alapított. Jó műszaki színvonalat, megfelelő minőséget garantáltak, és rugalmasan gyártottak és szállítottak.

Teljesen egyedi tervezésű, kívánságunk szerint funkcionálisan készült a kölcsönzőpult. Ritkán látható módon történt az olvasótermi polcok kivitelezése is: polcba szerelt számítógépekkel – mi úgy mondtuk, hogy „virtuális toldalék”-kal – szereltük fel a kétoldalas könyvvállványokat. Ezek a számítógépek a polcokon található szakkönyvek tartalmának megfelelő adatbázisokra nyitnak ablakot, de természetesen más célra is használhatók. A bútorzat szállítói – kívánságunknak megfelelően – emeletenként bútoroztak, emeletenként költöztünk vissza – szinte a „fenekünk alá” szállították a bútorokat.

A legizgalmasabb és legérdekesebb feladat a játéktár kialakítása volt. Felkérésünkre az ország minden részéből kaptunk ajánlatot természetes anyagú készségfejlesztő játékok gyártására, bemutatására. Vannak többek között szombathelyi, győri, székesfehérvári, esztergomi és természetesen nyíregyházi egyedi tervezésű játékaink. A ludotéka fejlesztése mind a mai napig folyik, ebben az évben már játékkölcsönző szolgáltatásunk is van.

Az könyvtár technikai, technológia felszereltségének tervezését ismert szakemberek bevonásával nagyon aprólékosan végeztük. Véleményem szerint ettől nagymértékben függ a könyvtár szolgáltatási készsége és képessége. Bármilyen körülményben terveztünk az első félév tapasztalatai alapján, a már felmerült igények megvalósításához további 3000 méter kábelt húztunk be az előre elkészített kábelcsatornába.

Az épülettechnológiai rendszerünk – légcseré, fűtés, hűtés (klíma), raktári páratartalom szabályozása számítógép vezérlésű, a beállított intervallumon belül szobánként, a nagy termekben (olvasóterem, kölcsönző tér) – szektoronként szabályozható. A fűtés és klímavezérlés távoli pontról interneten is felügyelhető és módosítható. A biztonsági rendszerhez és állományvédelmi rendszerhez három áruvédő biztonsági kapu, hét térfelügyelő kamera tartozik, a szolgálati és raktári

tereket kódolt beléptető ajtók zárják. Az ajtóktól és a kameráktól származó adatokat, képeket két hétig tároljuk.

Számítógép-vezérlésű kis nyomdagéppel, másológépekkel, és digitalizáló–archiváló eszközparkkal rendelkezünk. Felkészültünk mikrofilm, könyv, folyóirat, valamint kéz- és gépiratok könyvtári és irodai archiválására, ugyanígy berendezésekkel és technológiával rendelkezünk bakelitlemezek, hangszalagok, kazetták, videofilmek digitalizálására, CD-re vagy DVD-re írására és archiválására. A birtokunkban lévő zenei CD-eket folyamatosan hangszerverre rögzítjük, amelyen könnyen visszakereshetők az egyes zeneművek, erről biztosítjuk hangtárunk helyben használatát.

A szűkebb értelemben vett könyvtári technológiánk hazai fejlesztésű „Slib” elnevezésű integrált könyvtári rendszerre épül, amely minden könyvtári munkafolyamatot támogat. A fejlesztők alkalmassá tették a rendszeren kívüli digitális archívumaink kezelésére, és teljes szövegű állományként felkínálja olvasóinknak a digitális állományok használatát. Ezeket az archívumokat a szerzői jogi előírásoknak megfelelően csak intraneten szolgáltatjuk, kizárva a másolás és sokszorosítás lehetőségét.

A technológiai háttérhez tartozik konferenciarendszerünk, teljes informatikai felszereltséggel, hatnyelvű tolmácsolási lehetőséggel, táv-adatátviteli lehetőséggel video- vagy internetes konferencia rendezéséhez, továbbá egy hang- és képtechnikát kiszolgáló stúdió, ahol CD- vagy DVD-felvételeket is készíthetünk.

Költözés, megnyitás

Minden bútorunk és berendezésünk új. A még használható régi könyv-állványokat és irodabútorokat, gépeket odaajándékoztuk az önkormányzat intézményinek: iskoláknak, szociális otthonoknak. A gyűjtemény visszaköltöztetését, úgy amiként a kiköltöztetést, külső cég végezte, a csomagolást polcra rakást a könyvtárosok. A költözés határozta meg a bútorozás ütemezését. Először az alagsori tömör raktárakat költöztettük vissza – itt részben megmaradtak a régi gördülőállványok –, majd az emelteket rendeztük be, végül az irodákat. Az ünnepélyes átadás időpontjára nagyjából minden a helyére került.

2005. november 11-én, ünnepélyes keretek között Medgyessy Péter miniszterelnök adta át a könyvtárat. Az ünnepélyes ceremónián közel 450 vendéget fogadtunk. Olvasóink december 1-jétől látogathatták a megújult könyvtárat, addig szoros raktári rendbe raktuk és leportalanítottuk a közel 500 ezer könyvtári egységet tartalmazó gyűjteményünket.

Az építkezés befejeztével a könyvtár szervezeti és működési rendje megváltozott. 2006 novemberében elkezdtük ISO alapú minőségirányítási rendszerünk kiépítését, 2007. május 1-jétől működtetjük a rendszert, amelynek megfelelőségét a CERTOP termék- és rendszertanúsító szervezet 2007 novemberében tanúsítványal igazolta.

Az új épület minden tekintetben beváltotta a hozzá fűzött reményeket. 2008-ban már a sokadik videokonferenciát rendezzük, a mérnökkamarák, más szakmai és civil szervezetek rendszeres vendégeink. 2007-ben 103 saját szervezésű rendezvényünk volt, játéktárunkban 170 csoportos foglalkozást tartottunk, a játéktár egyéni látogatóinak száma is meghaladta a 3000-et, és szerencsére könyvtári alap-

szolgáltatásaink iránt, mármint kölcsönzés, olvasótermi használat, internetezés stb. sem csökkent az érdeklődés. Véleményünk szerint megfelelő odafigyeléssel, a szükséges állagmegőrző munkák rendszeres elvégzésével, ütemezett technológiai, technikai fejlesztésekkel, igények szerinti szolgáltatásfejlesztésekkel az épület és a benne dolgozó könyvtárosok a következő két évtizedben ki tudják elégíteni könyvtárunkkal szemben támasztott igényeket.

Nagy László

Praktikák, tippek időszaki kiadványok kezeléséhez

Bevezetés

A frissen végzett könyvtáros az elméletben megtanultakhoz képest sok új dologgal szembesül az aktív könyvtárosi életben. Minden újnak és idegennek tűnik, a bibliográfiák, a katalóguscédulák, néha még maguk a könyvek is. Azonban amint elmúlik az új környezet által kiváltott kezdeti ijedség, megtaláljuk helyünket és a dolgok helyét is a könyvtárban. Rádöbbenünk, hogy a főiskola, egyetem befejezése korántsem jelentette tanulmányaink befejezését. Hiszen, bár a tantervben kötelezően előírt könyvtári gyakorlataink alatt megismerhettünk bizonyos típusú könyvtárakat, és „élőben” azok munkafolyamatait, az akkor megszerzett tudás mégsem feltétlenül lesz elegendő, hogy a könyvtári munka minden területén becsülettel helytálljunk.

Ilyen szakterületet képvisel a könyvtárakban az időszaki kiadványok világa is, amely egy, a könyvekénél még színesebb miliő. Nagy szavakat használva mondhatnám, hogy a könyvek világában van az egyszeri, majdnem megismételhetetlen „első, eredeti nyelvű” kiadás, és a többi megjelenési változat már kap egy-egy jelzőt: copyright, második, utánnyomás, átdolgozott, hasonmás, bővített stb. kiadás. Lehet apró vagy talán egy szónyi változtatás, de soha nincs kétszer első kiadás. Az összes kiadásváltozatot az első, eredeti nyelvű kiadvány címe köti össze, hisz az eredeti címet minden kiadványban fel kell tüntetni a kiadásváltozat megnevezése mellett. Az időszaki kiadványok léte azonban folyamatos. Létrejönnek és egy előre meghatározott szisztéma, megjelenési gyakorlat szerint publikációkat, híreket közölnek. Létük tehát egy egész életút a megjelenéstől a megszűnésig. S ez az „életvitel” már önmagában megrémiszi a kezdőket, de esetenként a gyakorlott kollégákat is a folyamatos változatosság miatt.

Az időszaki kiadványok tehát sokszor mostohagyermekai a könyvtári állomány-nak. Hiszen küllemük is speciális: nyomtatott, változó gerincméretű, elektronikus adathordozón rögzített vagy on-line elérhető stb. Kezelésük is speciális: évenkénti összegyűjtés, addig ideiglenes helyen tárolás, speciális rendelés, speciális nyilvántartás, a formai feltárás során több új mező és almező kitöltése a MARC rekordokban, másfajta raktározás, másfajta olvasói használatra bocsátás, köttetés.